

Carles Riera Pujal (1956 - 2009): música i educació musical a Granollers

Oriol Padró Cirera (historiador de l'art i arxiver)

37

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
26 (2022), 37-63

Resum: Carles Riera Pujal (Granollers, 1956-2009) va ser un clarinetista, pedagog i divulgador musical. Com a instrumentista va ser un dels primers d'Espanya a interessar-se pels clarinets històrics; en va esdevenir l'introduïdor i un dels pioners de la interpretació musical amb criteris històrics de casa nostra. En l'àmbit de la divulgació, va impulsar activitats per a tots els públics, especialment en col·laboració amb la Fundació "La Caixa", i assolí ressò també a tot l'Estat. A Granollers és especialment recordat per la seva tasca com a director de l'Escola Municipal de Música i Conservatori Josep Maria Ruera, des d'on va promoure importants innovacions pedagògiques i organitzatives que encara avui resulten avançades i que poden ser llegides com a exemple dels canvis en el món educatiu experimentats al país des de la transició democràtica fins al tombant de segle XX al XXI.

Paraules clau: clarinet, música antiga, educació musical, Granollers.

Abstract: Carles Riera Pujal (Granollers, 1956-2009) was a clarinetist, pedagogue and music disseminator. As an instrumentalist, he was one of the first in Spain to be interested in historical clarinets, becoming its introducer and one of the pioneers of musical performance with historical criteria in our country. In the field of music dissemination, he promoted activities for all audiences, especially in collaboration with "La Caixa" Foundation, and was renowned throughout Spain. In Granollers he is especially remembered for his work as director of the Josep Maria Ruera Municipal School of Music and Conservatory, from where he promoted important pedagogical and organizational innovations that are still innovative today and that can be read as an example of changes in the world of education experienced in the country from the democratic transition to the turn of the twentieth to twenty-first century.

Keywords: clarinet, early music, musical education, Granollers.

Data de recepció: 29 novembre 2021; versió definitiva: 15 gener 2022.

DOI: <https://doi.org/10.34810/ponenciesn26id396252>

1. Orígens familiars i primeres passes en el món de la música

Carles Riera Pujal va néixer a Granollers l'1 de març de 1956, el mitjà de tres germans, fills d'un matrimoni propietari d'un comerç al carrer Anselm Clavé de Granollers. El seu pare, Segimon Riera, havia adquirit el negoci dedicat a la venda i reparació d'eines de tall el 1952 i, junt amb la seva esposa, Àngela Pujal, van fer funcionar la botiga amb èxit.

38 El 1964 en Segimon Riera va morir i deixà la seva vídua al càrrec del negoci familiar i de tres infants de 12, 8 i 4 anys. La botiga va deixar enrere el servei de ferreteria per a especialitzar-se en la venda de petits electrodomèstics i objectes per a la llar, un canvi que va resultar reeixit i va garantir l'estabilitat econòmica de la família.

Tot i no tractar-se d'una família relacionada amb la música ni la cultura, sabem que Segimon Riera havia estat un home vinculat a la vida associativa i cultural de Granollers, com ho demostra la seva participació en la publicació de l'Auca de Granollers el 1946. No costa d'imaginar un entorn familiar on hi havia un interès per la cultura, tal com explica en Jordi (el més petit dels germans), que recorda que al domicili familiar dels Riera no hi faltaven els llibres ni els discs, i fins i tot que, ja a la dècada de 1970, a la botiga hi havia un equip de música de molt bona qualitat en el qual es permetia als clients de reproduir algun dels discs de vinil que també es venien a l'establiment.¹ Jordi Riera recorda que un usuari habitual d'aquest servei era el compositor Josep Maria Ruera,² que essent víctima durant anys d'una situació econòmica precària, solia escoltar les novetats discogràfiques que li interessaven gràcies a l'equip de so de can Riera, ja que no se'n podia permetre un a casa seva.

L'any 1960 Carles Riera inicià l'escolarització bàsica a l'Escola Pia de Granollers, on cursaria tots els estudis fins a acabar el BUP l'any 1972. Podem afirmar sense por d'equivocar-nos que dins de l'itinerari escolar tindria un dels primers contactes amb la praxi musical, ja que l'escola comptava amb una escolania, dirigida entre 1960 i 1963 pel pare Pere Carceller i posteriorment pel pare Lluís Tort.

Tot i això, com ell mateix explicaria en nombroses entrevistes publicades anys més tard, el seu primer record relacionat amb la música és de quan tenia set anys i li van regalar una flauta de bec. Aquest seria l'instrument amb

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
26 (2022), 37-63

¹ Per aquest treball s'ha pogut entrevistar familiars, amics i companys de professió d'en Carles Riera. La majoria d'entrevistes han estat enregistrades per l'autor i donades a l'Arxiu Municipal de Granollers (AMGR). No és aquest el cas de l'entrevista amb Jordi Riera, que no es va enregistrar.

² Sobre la figura de Josep M. Ruera vegeu A. M. PIERA (2000).

el qual Riera començaria a interessar-se per l'aprenentatge de la música, aviat amb classes particulars de mestres locals entre els quals destacarien, ja d'adolescent, els estudis de teoria musical amb el mestre Josep Maria Ruera i Juan José Olives. Cal tenir en compte que parlem d'estudis no reglats i que, per tant, no hi ha cap constància documental sobre les dates exactes en què va començar-los o acabar-los ni cap tipus de qualificació acadèmica o titulació. Ens hem de basar només en el que ell mateix explicava o en el que recorden els seus amics i familiars.

També des de la infantesa Riera va començar a participar en les activitats de l'Agrupament Escolta de Granollers, on aprendria a tocar la guitarra de forma també informal i on, durant l'adolescència i primera joventut, desenvoluparia l'interès per l'educació i la pedagogia. En la dècada de 1970 començà a aprofundir de forma seriosa en l'estudi de la música. A part de les classes de llenguatge i teoria musical amb Ruera i Olives, decidí aprofundir en l'estudi de la flauta de bec i contactà amb un dels professionals d'aquest instrument al país per a sol·licitar-li que l'acceptés com a alumne. Es tractava del jove Romà Escalas, que anys després esdevindria un dels principals especialistes del país en aquest instrument i, entre moltes altres coses, director del Museu de la Música de Barcelona.

Les classes d'Escalas les rebé també fora dels circuits acadèmics oficials i tampoc n'hi ha constància documental. En conseqüència, hem de donar per bona la data de 1972 que ell mateix apuntà com a inici d'aquesta relació docent,³ quan Carles Riera tenia 16 anys d'edat.

En aquests primers anys de la dècada de 1970 comencem a trobar notícies a la premsa del Vallès Oriental sobre l'activitat musical de Riera. Amb Rafael Sala i Sergi Molina crearen un grup de música folk anomenat *Il·lació*, que trobem actuant sovint en actes populars i festius de la comarca.⁴ Els membres del grup tocaven diversos instruments i cantaven versions d'altres grups o peces pròpies. Riera hi tocava la flauta, però també el banjo, la guitarra i el contrabaix. Amb aquest petit grup de folk actuaven sovint al costat d'una altra formació amb més ressò a la comarca: el grup *Xarxa*, que s'havia creat el 1965 i que a partir de 1974 havia començat a destacar amb un estil propi i una activitat més intensa.⁵ Aquest grup aviat va incorporar també en Carles Riera entre els seus integrants i va arribar a enregistrar algunes cançons.

³ Entrevista amb Romà Escalas el 7 d'octubre de 2020.

⁴ A l'Hemeroteca de l'Arxiu Municipal de Granollers (AMGr) apareixen diverses referències a actuacions d'aquest grup entre els anys 1973 i 1975. L'actuació més antiga que he localitzat és del 19 de març de 1973, anunciada a *Granollers Comunidad Cristiana*, 17.3.1973.

⁵ *Comarca al dia*, 29.7.1978.

En paral·lel a la seva activitat com a músic, Carles Riera acabà els estudis de batxillerat el juny de 1972 i el setembre del mateix any inicià el Curs d'Orientació Universitària (COU) a l'acadèmia Peñalver de Barcelona. L'any 1973 va cursar estudis de disseny d'interiors a l'escola Eina, abans de començar el 1974 la carrera d'arquitectura. Fou en aquests anys quan el seu mestre de flauta, Romà Escalas, va proposar-li de col·laborar en alguns concerts amb l'orquestra Ars Musicae. Aquesta formació instrumental havia estat creada per Josep Maria Lamaña el 1934 amb la intenció d'interpretar repertori medieval, renaixentista i barroc amb instruments de l'època. Feia doncs uns quaranta anys que a Barcelona hi havia un moviment de música antiga, un dels primers casos a nivell mundial. En els arxius consultats s'han pogut localitzar només dos concerts de Carles Riera amb aquesta formació que daten del juny de 1979: l'1 de juny dins del II Festival de Música Antiga de Barcelona, en què consta Carles Riera com a flautista del grup, i una altra actuació amb el mateix repertori i músics el 9 de juny al Museu de Granollers.⁶

El fet que Escalas formés part de la plantilla d'Ars Musicae va permetre que Riera entrés en contacte amb el món de la música antiga i participés en algunes actuacions del conjunt. Segons Escalas, fou en alguna d'aquestes col·laboracions que Carles Riera va tenir un primer contacte amb el *chalu-meau*, un instrument del segle XVII a mig camí entre la flauta i el clarinet. No obstant, Carles Riera recordava el primer contacte amb aquest instrument d'una manera diferent, com es veurà a continuació.

2. De la flauta al clarinet. La música com a professió

A finals de la dècada de 1970 Carles Riera era un jove estudiant d'arquitectura que portava a terme una intensa activitat musical en el seu temps lliure. La música havia deixat de ser una simple afició i li prenia cada vegada més temps, alhora que li proporcionava alguns ingressos. Per altra banda, l'estudi de la música antiga, iniciat per la pràctica de la flauta de bec amb Escalas, li despertava cada vegada més interès i hi anava aprofundint.

Ja hem apuntat que podria haver tingut el primer contacte amb el *chalumeau* a l'orquestra Ars Musicae, però Riera explicava en una entrevista que havia descobert aquest instrument assistint com a públic a un concert del flautista holandès Kees Otten al Palau de la Música de Barcelona,⁷ possiblement el que va oferir el 20 d'octubre de 1977 dins del Festival Internacional de Música de Barcelona.

⁶ Els dos programes de mà es conserven respectivament a l'arxiu de la Fundació "La Caixa" i al Centre de Documentació del Museu de la Música de Barcelona. El concert es titulava *Música de joia en una vila de 1550* i recreava l'arribada d'un grup de músics a una ciutat renaixentista en un dia de festa.

⁷ A la manera de Carles Riera. Entrevista emesa per Catalunya Música el 29 d'abril de 1993. Arxiu de Catalunya Ràdio. Disponible en línia a www.ccma.cat.

Carles Riera, a més, es mantenia informat sobre les novetats discogràfiques en l'àmbit de la música antiga i llegia publicacions especialitzades, com la revista *Early Music*, de la Universitat d'Oxford. En el número de juliol de 1979 hi va llegir un article del musicòleg Colin Lawson sobre el *chalumeau*,⁸ aquell instrument que podem definir com un avantpassat del clarinet, i que tant havia cridat l'atenció a en Carles Riera en el concert que acabem de comentar. L'article és, de fet, un resum de la tesi doctoral de Lawson, que era un dels pocs especialistes del món en aquest instrument del segle XVII. Aquest article esdevindria un catalitzador que faria que en Carles Riera fes el pas definitiu per dedicar-se totalment a l'activitat musical: l'any 1980 ja no va presentar-se als exàmens d'arquitectura i va contactar amb Lawson per demanar-li que l'acceptés com a alumne. Després d'una primera trobada a finals d'aquell any, Riera començaria a viatjar regularment a Sheffield per estudiar el *chalumeau* i els clarinets antics.⁹

Aviat contactaria també amb Hans Rudolf Stalder, especialista suís en clarinets històrics, de qui també rebria classes. Així doncs, Carles Riera viatjava no només a Anglaterra sinó també a Basilea, i s'anava endinsant en el món del clarinet, seguint-ne l'evolució en un sentit històric, ja que s'inicià amb un instrument propi de les èpoques medieval i renaixentista (la flauta de bec), per passar al *chalumeau* barroc i posteriorment al clarinet del classicisme, i arribar més endavant al clarinet modern.

Carles Riera amb dos dels seus mestres: Josep M. Ruera i Colin Lawson, 1983. Fotografia: fons família Riera.

⁸ C. LAWSON (1979).

⁹ Entrevista amb Colin Lawson el 16 de novembre de 2020.

Amb Lawson passarien d'una relació de mestre i alumne a una relació de companys de professió. El 1983 Riera actuà amb Lawson a Granollers, la Garriga i també al Palau de la Música de Barcelona, donant a conèixer el *chalumeau* i els orígens del clarinet al públic català. El 1984 realitzaren de nou una petita gira per diversos municipis de Catalunya i també a Vitoria, acompanyats del fagotista Josep Borràs, i el 1985 els trobem actuant a Barcelona en diverses actuacions organitzades per la Fundació "La Caixa".

- 42 Aquestes actuacions foren les primeres mostres de com Carles Riera sempre va mirar de portar a casa seva allò que aprenia a Europa. Podem afirmar que fou un pioner del clarinet històric a Catalunya, ja que va ser el primer (o almenys un dels primers) d'estudiar-lo seriosament, i també l'introduïdor d'aquest instrument al país, ja que va promoure'n el coneixement fent venir especialistes de renom internacional que, a més, passaven per una petita ciutat de comarques com Granollers.

Però el seu procés d'aprenentatge en el camp dels clarinets històrics encara no havia acabat. El 1984 va contactar amb un clarinetista i constructor d'instruments nord-americà resident a La Haia anomenat Eric Hoeprich, que estava investigant la construcció de *corni di bassetto* alhora que pretenia aprofundir en la interpretació amb aquest tipus de clarinet greu característic de finals del segle XVIII i principis del XIX.

El *corni di bassetto* era un instrument molt desconegut en aquell moment i pràcticament ningú el tocava. Per tant, Riera i Hoeprich van ser una peça clau en la recuperació d'aquest instrument en l'àmbit internacional. Segons Hoeprich,¹⁰ quan van començar a treballar amb l'instrument, Carles Riera tenia una idea molt clara del que volia portar a terme. Aquell mateix 1984, en els concerts que hem esmentat amb Colin Lawson i Josep Borràs, en Carles Riera havia interpretat algun dels 5 *divertimenti* de Mozart KV439b en què Lawson i ell tocaven el clarinet i Borràs el fagot. Però aquelles peces havien estat escrites per a un trio de *corni di bassetto* i ningú les interpretava com les havia imaginat el geni de Salzburg a finals del segle XVIII. Riera va convèncer Hoeprich de buscar una tercera persona i tocar els cinc *divertimenti* amb els instruments originals. Aquesta persona va ser inicialment la clarinetista Lisa Klevitt, i el trio va oferir diverses actuacions a Granollers i comarca el juny de 1985, fet que ens mostra de nou com Riera treballava per importar allò que aprenia en els seus viatges.

¹⁰ Entrevista amb Eric Hoeprich realitzada per correu electrònic el 9 de novembre de 2020.

El 1986 Lisa Klevitt fou substituïda pel suec Alf Hörberg i el trio es constituïria de forma estable amb el nom de Stadler Trio,¹¹ i esdevindria l'única formació especialitzada a interpretar repertori per a *corni di basso*. Aquest trio va enregistrar nombrosos discs i va actuar a Europa, Estats Units i Austràlia. A finals dels anys 1990 Hörberg va deixar el grup i va ser substituït pel català Albert Gumí.

Aleshores Carles Riera ja s'havia consolidat com a intèrpret, amb una trajectòria internacional que quedà confirmada aquell mateix 1986, quan Lawson el recomanà a Trevor Pinnock per a enregistrar el concert «con molti istromenti» en Do Major RV558 d'Antonio Vivaldi, superant les limitacions de la legislació britànica sobre la contractació de músics de fora del Regne Unit.¹²

A partir d'aquí Riera participaria en diversos enregistraments discogràfics internacionals que no podem detallar per manca d'espai, però entre els quals cal destacar els realitzats amb l'Orquestra del Segle XVIII dirigida per Frans Brüggen, de la qual eren músics titulars Eric Hoeprich i Alf Hörberg, els seus companys de trio. El primer enregistrament amb aquesta orquestra fou per al disc *Mozart, Serenade in B flat K361 Gran Partita*, publicat el 1989 per Philips, que es considera encara un enregistrament de referència. Posteriorment Riera participaria en altres discs i gires amb aquesta formació.

Carles Riera, Albert Gumí i Eric Hoeprich, tercera formació de l'Stadler Trio, 1988.
 Fotografia: Jordi Ribó / fons família Riera.

¹¹ A la Biblioteca Carles Riera de l'EMM de Granollers, formada per documents del mateix Carles Riera donats per la família després de la seva mort, es conserva un fullet promocional del trio on consta que va ser constituït el 1986, data que entenem que és la que marca l'entrada d'Alf Hörberg al grup.

¹² The English Concert, Trevor Pinnock (1986): *Antonio Vivaldi. Concerti con molti istromenti*, Hamburg, Archiv Produktion.

3. Carles Riera, divulgador musical

44

Ja des de molt jove, Carles Riera va creure en la necessitat d'apropar la música clàssica a un públic ampli i col·laborà esporàdicament amb alguns mitjans de premsa locals redactant breus textos sobre música, sempre amb un to directe i divulgatiu. Trobem els seus primers escrits al diari *Granollers Comunidad Cristiana*, un butlletí que es publicava des de 1960 amb el suport de la parròquia de Sant Esteve de Granollers i que a mitjans dels anys 1970 va acollir diversos joves amb inquietuds progressistes i culturals. En aquesta publicació Riera va encarregar-se, des de l'octubre de 1976, d'una secció de música on ressenyava concerts que es realitzaven a la ciutat o bé hi recomanava discs.¹³

També utilitzà aquest espai per a parlar de cultura i de música, no només clàssica, sinó també de música folk, o de la Nova Cançó catalana... Val la pena citar algun d'aquests textos de joventut on es pot veure el seu interès en la divulgació: «La música és un art al servei de tot home. Perquè la crítica musical és imprescindible en aquests moments de proliferació. Perquè hem d'intentar que l'art arribi a l'home. A tots nosaltres.»¹⁴ O el seu sentit de l'humor, en exemples com un text on defineix irònicament diversos tipus de música amb petites bromes com ara: «Música bona: estil musical. És l'únic que no ens passen a televisió.»¹⁵

A part d'aquestes col·laboracions primerenques amb la premsa local, el seu espai per a la divulgació sempre es va basar en el contacte directe amb tot tipus de públics. Així, ja entrant a la dècada de 1980, el trobem habitualment oferint conferències i cursos. L'hemeroteca ens n'ofereix diversos exemples: entre el 15 de maig i el 12 de juny de 1981 el trobem oferint un curs d'iniciació musical al Museu de Granollers organitzat per Joventuts Musicals amb el títol «La música antiga»,¹⁶ i el 22 de juliol del mateix any ofereix al Centre Cultural de la Fundació "La Caixa", també a Granollers, una sessió sobre els instruments de vent.¹⁷ També a la Garriga hi ha constància que els anys 1981 i 1982 va participar en l'organització d'activitats de l'Escola Municipal de Música.¹⁸

---

¹³ *Granollers Comunidad Cristiana*, 30.10.1976, p. 11.

¹⁴ *Granollers Comunidad Cristiana*, 5.1.1977, p. 12.

¹⁵ *Granollers Comunidad Cristiana*, 5.2.1977, p. 13.

¹⁶ *Plaça Gran*, 9.5.1981, p. 4.

¹⁷ *Plaça Gran*, 11.7.1981, p. 6.

¹⁸ *Plaça Gran*, 20.5.1982, p. 21.

Tot i que, com hem dit, les seves col·laboracions en premsa es van anar reduint durant els anys 1980, el setmanari *Plaça Gran* (publicat entre 1978 i 1990) va comptar en ocasions esporàdiques amb escrits d'en Carles Riera oferint cròniques de concerts en les quals se segueix observant una clara voluntat pedagògica.

Un altre àmbit dins de la seva ciutat en què va desenvolupar aquesta faceta de divulgador i, alhora, la de promotor o programador musical, va ser el Festival Internacional de Música de Granollers. Aquest festival va tenir una gran rellevància més enllà de l'àmbit estrictament local i va comptar segurament des dels inicis amb aportacions de Carles Riera, tot i que és a partir de 1981 que el seu nom apareix als programes com a membre de la comissió organitzadora.¹⁹

Les seves aportacions més significatives en aquest certamen tindrien relació amb els seus contactes internacionals i la seva capacitat de portar músics de prestigi a Granollers. Per exemple, l'any 1982, en què el Festival estava dedicat a la figura de Mozart, Riera signava un text de presentació resumint els concerts més interessants i hi destacava el concert per a clarinet de Mozart interpretat pel seu mestre Hans Rudolf Stalder, que descrivia com «un dels millors clarinetistes actuals» i «el qui ens pot oferir la millor versió d'aquest concert avui dia».²⁰ A més, el text remarcava que era l'única actuació que oferiria Stalder a Espanya, fet que evidència que el músic havia viatjat a la capital del Vallès Oriental gràcies a la bona relació amb Riera.

Sens dubte on Carles Riera més va desenvolupar la seva activitat divulgativa va ser en les seves col·laboracions amb la Fundació "La Caixa". A finals de la dècada del 1970, coincidint amb els nous aires polítics i socials del país, la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears, fundada el 1904 i coneguda amb el nom comercial de "La Caixa", va iniciar una política de suport a la cultura, l'educació i l'assistència a la tercera edat. Amb aquesta orientació va promoure l'obertura de centres culturals arreu del territori i la programació d'activitats educatives per al públic escolar i de divulgació per a tots els públics. Dins d'aquestes activitats la música tindria un paper rellevant, amb l'organització de festivals de primer nivell, com ara el de Música Antiga i el de Música Religiosa de Barcelona.²¹ En aquesta mateixa línia el 1977 va iniciar un projecte pedagògic «consistent bàsicament en un conjunt d'activitats que complementen els treballs escolars habituals i que serveixi per a l'educació dels infants».²² Aquest projecte pedagògic,

¹⁹ M. PONSÀ i A. VIDAL (2001).

²⁰ *L'actualitat comarcal*, 29.10.1982, p. 19.

²¹ A. CIRERA BERGADÀ (2019), p. 71-72.

²² DA (1978).

que portava el nom de «La Caixa a les escoles», va oferir entre novembre i desembre d'aquell any al voltant de set-centes activitats, de les quals dues-centes cinquanta estaven dedicades a la música.

46

L'entitat va encarregar la coordinació de totes les activitats musicals (educatives o no) a Maricarmen Palma, una persona amb un alt coneixement del sector musical que es va saber envoltar de bons professionals que elaboraven les propostes educatives i divulgatives del programa «La Caixa a les escoles». Segons ella mateixa recorda, va ser el compositor Benet Casablanca qui li va recomanar que contactés amb Carles Riera, el qual començaria a treballar per a la Fundació «La Caixa» dissenyant activitats educatives.²³ El primer indici documental de la participació de Carles Riera en aquesta tasca data de 1981 i consisteix en unes fotografies d'un concert del grup Turba Musici a Cardedeu, dins del programa «La Caixa a les escoles».

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
26 (2022), 37-63

A l'arxiu de la Fundació «La Caixa» s'han conservat materials promocionals de diverses activitats organitzades per Carles Riera en els anys següents. Per exemple, el 1982 presenta a les escoles un espectacle amb Albert Romaní titulat *Un viatge per Europa l'any 1730*. En la descripció del concert s'explica que s'hi pretén «descompartimentar les assignatures»,²⁴ apostant per una educació transversal, i treballar amb l'alumnat conceptes de música, de geografia, d'història, d'arts plàstiques... Podem afirmar, doncs, que hi havia una visió pedagògica que, avui, quaranta anys més tard, és encara una mostra d'innovació.

Carles Riera tocant la flauta en el concert *La música del Renaixement i el Barroc* a Cardedeu, l'any 1981. Fotografia: Salvador Esparbé / Arxiu de la Fundació «La Caixa».

²³ Entrevista amb Mari Carmen Palma el 27 de setembre de 2020.

²⁴ Arxiu de la Fundació «La Caixa»: *El nou curs de «La Caixa» a les escoles*. Publicació promocional de «La Caixa» per al curs 1982/83.

Seguirien altres projectes com «El so, els instruments i l'acústica»,²⁵ un taller de construcció d'instruments per a entendre principis acústics elementals, i «El naixement d'un estil»,²⁶ en el qual s'explicava el pas del Barroc al Classicisme. També va dissenyar cursos per a adults com ara «Una introducció al fet musical»,²⁷ que pretenia oferir uns coneixements bàsics de cultura musical a persones profanes.

A partir del 1987 el programa «La Caixa a les escoles» va deixar d'existir com a tal per a deixar lloc a una «àrea educativa» que impulsaria un espai físic de formació artística no formal per a escolars dins de la seu de la Fundació «La Caixa» al Palau Macaya de Barcelona. Aquest espai, que fou inaugurat el 1989, rebé el nom de «Laboratori de les Arts», terme que acabaria designant aviat el departament de l'entitat dedicat a les activitats educatives vinculades al món de la cultura.²⁸ En aquest nou marc es desenvolupà el concepte de «maleta pedagògica»: un conjunt de materials educatius que s'oferien als centres escolars per tal que poguessin treballar continguts a l'aula.

Carles Riera dissenyaria una d'aquestes maletes, amb la intenció de treballar diversos aspectes de cultura musical, que s'anomenaria «Sons en el temps». Aquesta activitat va començar-se a oferir el curs 1990/91 i va tenir una gran acollida. Això va portar a publicar-ne els continguts en forma de llibre l'any 1992.²⁹

L'activitat que es proposava a «Sons en el temps» anava més enllà d'una sessió puntual per a les escoles, ja que ofería un cicle de tres sessions repartides durant tot el curs acadèmic estructurades cadascuna en tres parts: una primera part on es descobrien formes i estructures musicals bàsiques (el rondó, l'obstinat, el cànon...); una segona part on es presentaven els instruments (característiques físiques, mecanisme, sonoritat...), i finalment un seguit d'audicions on es podien reconèixer els continguts treballats en les dues primeres parts, potenciant així una audició musical activa.³⁰

²⁵ Arxiu de la Fundació «La Caixa»: *El so, els instruments i l'acústica*. Publicació promocional de la Fundació «La Caixa» per al curs 1984/85.

²⁶ Arxiu de la Fundació «La Caixa»: *El naixement d'un estil*. Publicació promocional de la Fundació «La Caixa» per al curs 1985/86.

²⁷ Arxiu de la Fundació «La Caixa»: *Una altra introducció al fet musical*. Publicació promocional de la Fundació «La Caixa» per al curs 1988/89.

²⁸ A. CIRERA BERGADÀ (2019), p. 78-79.

²⁹ C. RIERA (1992).

³⁰ Arxiu de la Fundació «La Caixa»: *Sons en el temps*. Fullet del Laboratori de les Arts de la Fundació «La Caixa», 1990.

Més enllà de l'àmbit escolar, des de l'equip responsable de les activitats musicals de la Fundació "La Caixa", liderat per Mari Carmen Palma en estreta col·laboració amb Riera, també es van promoure activitats formatives orientades a professionals de la música. Tenint en compte les mancances del sistema educatiu musical del moment, els cursos de la Fundació "La Caixa" van esdevenir un referent per a músics de tot l'Estat espanyol. A partir de 1989 es celebraren cursos de música de cambra durant els estius, amb el nom de «Stage Europeu de Música de Cambra». Allà els intèrprets tenien l'oportunitat de treballar amb professors procedents de diversos països i tocar amb grups de cambra professionals i consolidats. A més, s'oferien concerts, conferències i taules rodones obertes al públic.

Durant els primers quatre anys (1989-1992) aquestes estades es portaren a terme a Torrebónica (Terrassa), però a partir de 1993 Carles Riera, que s'encarregava de la coordinació d'aquests cursos, els va traslladar a la residència Bell-Iloc de la Roca del Vallès. D'aquesta manera, l'activitat concertística que es feia a l'entorn de les estades beneficiaria de nou Granollers i la seva comarca.

L'any 1994 es va publicar un disc compacte doble amb diverses obres interpretades per les formacions de cambra que participaven en el curs d'aquell any, a més de dos enregistraments realitzats en edicions anteriors. En el llibret del disc es publicà una petita guia d'audició de les obres, signada per Carles Riera, en la qual situava l'oïent en el context històric de les peces.³¹

Els anys següents aquests cursos van ampliar l'oferta afegint al «Curs Europeu de música de Cambra» un «Curs per a mestres i professors de música», que pretenia oferir recursos a professionals de la docència que havien d'exercir la seva tasca dins de l'educació primària i secundària obligatòria des de l'entrada en vigor de la LOGSE el 1990. L'any 1995 l'Stage es centraria encara més en aquest aspecte pedagògic, mentre que la formació per a professionals es traslladaria a un nou projecte també impulsat per la Fundació "La Caixa", el Curs Internacional de Música Antiga.

El primer d'aquests nous cursos orientats als professionals de la docència es va titular «La voz y los instrumentos a lo largo de la historia» i es va realitzar entre els dies 1 i 11 de setembre de 1995 a l'Auditorio y Centro de Congresos de Múrcia, sota la coordinació de Carles Riera.³² L'experiència es va repetir l'any següent al mateix lloc i amb el mateix títol. Entre el professorat i els

³¹ *La Fundació La Caixa i la Música*, Barcelona, Fundació La Caixa, 1994.

³² Arxiu de la Fundació "La Caixa": *La voz y los instrumentos a lo largo de la historia*. Fullet promocional de la Fundació "La Caixa", 1995.

conferenciants trobem Marijke Miessen, Colin Lawson, Josep M. Roger, Albert Romaní i Romà Escalas, entre d'altres, tots ells reconeguts especialistes en música antiga.

Segons la informació que consta al fullet, el curs estava dirigit tant a intèrprets d'instruments històrics com d'instruments moderns que volguessin aprofundir en aspectes estilístics a l'hora d'interpretar el repertori anterior al romanticisme. Aquí també s'inclouen els cantants que busquessin un millor coneixement de tècniques vocals per a interpretar música antiga i els conjunts instrumentals o vocals que tinguessin també aquest interès.

L'èxit del curs va garantir que es repetís el setembre de 1997, aquesta vegada a Santa Cruz de Tenerife i amb un petit canvi en el títol: «La voz y los instrumentos históricos y modernos». En el fullet Carles Riera explicava que el curs «nos brinda la oportunidad de poder compartir con algunos de los mejores especialistas de la actualidad [...] no sólo en el magisterio de sus clases y conferencias, sino también aquella charla informal, aquel café de media tarde, o aquel paseo por la ciudad que convierten el Curso en una experiencia única [...]. Los textos e instrumentos de esta época nos dan a conocer una información preciosa sobre las obviedades que, por serlo, no constan en ninguna partitura, pero resultan imprescindibles para la restitución de la idea original».³³

En paral·lel a aquestes activitats, des de l'any 1996 Riera va començar a col·laborar amb una altra institució referent en l'àmbit musical a Espanya: el Festival Internacional de Música y Danza de Granada, dins del qual s'organitzaven els cursos «Manuel de Falla», en una línia similar als de La Caixa, i en els quals Riera treballaria com a docent els anys 1996, 1997 i 1999. Uns anys més tard, el 2006, ja com a coordinador dels cursos, hi tornaria a col·laborar fins a la seva mort el 2009.³⁴

4. La renovació de l'Escola Municipal de Música de Granollers

En paral·lel a aquest procés de consolidació com a instrumentista i divulgador, Carles Riera seria contractat l'any 1982 com a professor a l'Escola Municipal de Música de la Garriga.³⁵ Aquell mateix any, Josep Maria Ruera comunicava al Patronat de l'Escola Municipal de Música de Granollers la

³³ Arxiu de la Fundació "La Caixa": *La voz y los instrumentos históricos y modernos*. Fullet promocional de la Fundació "La Caixa", 1997.

³⁴ J. PALOMARES MORAL (2019), p. 324.

³⁵ Informe de vida laboral de la Seguretat Social conservat per la família.

seva voluntat de deixar-ne la direcció.³⁶ Però no fou fins l'11 d'abril de 1984 quan el claustre de professorat de l'Escola Municipal de Música de Granollers aprovà la necessitat de buscar un nou director. El 26 de juny de 1984 s'acceptava el nomenament de Carles Riera com a director de l'Escola de Música de Granollers, que ja portava oficialment el nom de Josep Maria Ruera.³⁷

Com que la llei exigia que el director fos un músic titulat i, com hem vist, tots els estudis de Riera havien estat fora del sistema educatiu oficial, Carles Riera es va dirigir al Conservatori Professional de Música de Badalona, per a examinar-se simultàniament dels dos darrers cursos de grau professional de flauta de bec, i va obtenir una qualificació d'excel·lent. L'octubre de 1984 tramitava al mateix centre la sol·licitud del títol de professor,³⁸ fet que li permetria exercir de docent d'acord amb la normativa i assumir, per tant, el càrrec de director.

Quan Carles Riera accedí a la direcció de l'Escola Municipal de Música de Granollers, la legislació que regulava l'educació musical era encara l'establerta per un decret de 1966, segons el qual els conservatoris podien emetre tres graus de titulacions oficials de música: l'elemental, el mitjà i el superior.³⁹ Els conservatoris de música es classificaven en dos grups segons el nivell dels ensenyaments que impartien: els conservatoris professionals (que emetien només títols de nivell elemental i mitjà) i els conservatoris superiors (que emetien el títol superior). Alhora, el decret classificava els conservatoris segons la seva titularitat: podien ser estatals o no estatals.

En el moment d'aprovació d'aquell decret a Espanya només hi havia sis conservatoris de titularitat estatal. D'aquests, només el Reial Conservatori de Madrid emetia la titulació superior. Cap dels altres cinc conservatoris estatals estava a Catalunya. Però a Catalunya sí que hi havia l'únic conservatori superior a més del de Madrid. Era el Conservatori Superior de Música i Declamació de Barcelona, que era finançat a mitges per l'Ajuntament de Barcelona i la Diputació de Barcelona. Fora de Barcelona, la llista de conservatoris de Catalunya es reduïa a Girona, Lleida, Manresa, Sabadell, Tarragona i Terrassa, tots de grau elemental i cap, hi insistim, amb suport estatal. Al llarg dels anys alguns d'aquests conservatoris van esdevenir de grau professional (com el de Tarragona i el de Terrassa) i també es va reconèixer algun nou conservatori (com el de Badalona o el de Vilanova i la Geltrú), però sempre sense titularitat estatal.

³⁶ A. M. PIERA (2007), p. 35-36.

³⁷ AMGr: Llibres d'actes de l'Escola Municipal de Música de Granollers.

³⁸ Expedient acadèmic de Carles Riera al Conservatori de Badalona.

³⁹ Boletín Oficial del Estado, núm. 254 del 24.10.1966.

Així doncs, la relació de conservatoris on es podia accedir a una formació avançada de música era molt reduïda. Això avui pot resultar sorprenent, però també responia a una menor demanda social d'aquest tipus de formació, en una societat amb menys consum cultural. Per altra banda, el sistema educatiu musical de Catalunya depenia majoritàriament dels recursos que hi destinaven els ajuntaments i, en menor grau, les diputacions provincials, mentre que l'Estat no hi invertia ni un cèntim.

Quan l'any 1980 es van transferir a la Generalitat de Catalunya les competències en matèria d'ensenyament,⁴⁰ en el cas de l'educació musical la transferència va ser merament simbòlica, ja que, com hem vist, cap centre educatiu de Catalunya depenia de l'Estat. D'aquesta manera, la Generalitat assumia la responsabilitat de gestionar l'educació musical a Catalunya, però no rebia recursos per a fer-ho. Des d'un punt de vista pràctic, doncs, les escoles de música de Catalunya van seguir funcionant de la mateixa manera que abans de la transició. L'única diferència era que el reconeixement sobre l'adequació dels centres al decret de 1966 depenia ara del Govern català, que era qui comprovava que els centres complissin els requisits per a esdevenir conservatoris i de quin nivell.

Durant els primers anys 1980 diversos centres d'educació musical del país (que a efectes pràctics portaven ja dècades oferint estudis musicals de grau elemental sense poder emetre titulacions) van anar sol·licitant ser reconeguts com a conservatoris. Aquest seria el cas de l'Escola Municipal de Música de Granollers, que assolí la categoria de Conservatori Elemental l'any 1983.⁴¹ Alhora, alguns dels conservatoris elementals ja existents passaven a la categoria de conservatori professional. D'aquesta manera, anava resultant cada vegada més fàcil a l'alumnat de Catalunya poder accedir a estudis oficials de música; però a part d'aquesta millora es pot afirmar que les polítiques de país en matèria d'ensenyament musical a Catalunya durant la dècada de 1980 van ser pràcticament inexistent, ja que els conservatoris catalans funcionaven gràcies als recursos de les administracions locals.

No seria fins el 1990 que la legislació educativa espanyola faria un pas important en la regulació dels ensenyaments musicals i artístics, emmirallant-se en els models de les democràcies europees, on l'educació musical s'entenia com a part de la formació integral de la persona. Així mateix ho recull el text de la Llei d'Ordenació General del Sistema Educatiu (LOGSE)⁴²

⁴⁰ Reial Decret 2809/1980 de 3.10.1980.

⁴¹ El Decret 510/1983, de 29.11.1983, reconeixia la validesa acadèmica oficial, amb el grau de conservatori elemental de música no estatal, als ensenyaments de l'Escola Municipal de Música Josep M. Ruera de Granollers.

⁴² Llei Orgànica 1/1990 d'Ordenació General del Sistema Educatiu de 3.10.1990.

en la qual s'inclouen per primera vegada els estudis musicals entre els estudis obligatoris, tant a l'educació infantil com a la primària i la secundària.

Aquesta llei també preveia regular els ensenyaments musicals dels conservatoris. Així, dos anys després de la LOGSE es publicava el Reial Decret 756/1992 de 26 de juny, que establia com aplicar la nova llei d'educació als graus elemental i mitjà de música, definia els continguts curriculars, i detallava les assignatures que calia impartir i les hores de dedicació. Tot això obligava els centres educatius a adaptar el seu funcionament i a contractar més professorat, comprar nous materials o adaptar infraestructures. Per a la seva aplicació el decret fixa un termini d'un any; per tant, hauria de començar ja segons la nova normativa el curs 1993/94.

Aquesta nova legislació regulava, doncs, amb criteris moderns i qualitius, l'ensenyament musical, però generava un problema als conservatoris catalans, ja que calia fer un seguit d'inversions que les finances dels ajuntaments (els principals responsables del manteniment d'aquests centres) no podien assumir fàcilment, i a les quals ni l'Estat ni la Generalitat no tenien previst donar suport, atès que la titularitat dels centres no era d'ells. És el que destacava Carles Riera com a representant dels conservatoris catalans, que van unir esforços per reclamar solucions a la Generalitat: «Es una situación que arranca con el franquismo, que no creó conservatorios en Cataluña, aunque sí lo hizo en el resto del Estado. Cuando se produjo el traspaso de competencias, la Generalitat las aceptó sin que el Ministerio de Educación le proporcionara los recursos necesarios para asumirlas.»⁴³ Uns dies després, el *Diari d'Igualada* recollia que «el portaveu dels directors dels conservatoris públics de Catalunya, el granollerí Carles Riera, ha dit avui en roda de premsa que aquesta situació, unida a la manca de recursos econòmics, està posant seriosament en perill el futur de la música a aquesta comunitat autònoma».⁴⁴

L'any 1982 s'havia decidit traslladar l'Escola Municipal de Música de Granollers des de la Casa de Cultura Sant Francesc a l'edifici de Can Puntes, però les obres d'adequació no van acabar fins a finals de 1988 i no va ser fins al gener de 1989 quan les classes ja es van poder fer a la nova ubicació. Amb motiu de la inauguració, Carles Riera declarava a la premsa que el nou equipament, tot i no arribar als estàndards europeus desitjats, era el millor equipament possible en aquells moments. I afegia que en l'acte d'inauguració es repartirien entre les autoritats quatre discs enregistrats per professors del centre, reivindicant així la importància de comptar amb un equip docent de qualitat format per músics en actiu:

⁴³ *La Vanguardia*, 18.11.1992, p. 31.

⁴⁴ *Diari d'Igualada*, 21.11.1992, p. 29.

«Això, poques escoles de música poden fer-ho. I és que hem aconseguit un molt bon equip de professors, d'alt nivell, i amb moltes ganes de treballar. Així, l'Escola en conjunt, amb el nou edifici, segueix una línia d'equilibri que d'altres escoles han hagut de trencar, per exemple, acomiadant els professors al juny i recontractant-los al setembre per estalviar diners.»⁴⁵

L'any 1983 l'Escola Municipal de Música de Granollers havia estat reconeguda com a conservatori elemental, però encara quedava per assolir l'objectiu d'esdevenir conservatori de grau mitjà, una categoria que en aquell moment encara tenien molt pocs centres a Catalunya. No seria fins al 1994 quan la Generalitat elaborà el Mapa Escolar de Catalunya, que definia quins centres educatius calia que existissin arreu del territori. Entre aquests, s'inclouia la necessitat d'un conservatori de grau mitjà a la ciutat de Granollers.

Aquesta proposta va ser molt ben acollida per l'Ajuntament de Granollers i com un detonant per a començar a treballar i fer realitat aquest objectiu. El 8 de novembre de 1994 el Ple Municipal va aprovar per unanimitat iniciar contactes amb el Departament d'Ensenyament per a estudiar els passos a seguir per tal que el centre esdevingués un conservatori professional. Aquesta proposta també apuntava alt i preveia fins i tot la creació d'un centre d'estudis superiors especialitzat en música antiga, quelcom aleshores inexistent a tot l'Estat espanyol.⁴⁶

**Inauguració de l'Escola Municipal de Música Josep M. Ruera a Can Puntes, 1989.
 Fotografia: Esteve Gironella / AMGr-Arxiu d'Imatges.**

⁴⁵ *Plaça Gran*, 19.1.1989.

⁴⁶ *El 9 Nou*, 21.10.1994, p. 25.

Aquesta especialització en música antiga ja s'estava portant a la pràctica i el mateix Carles Riera ho explicava l'any 1990: «Al Conservatori de Granollers, on treballa, a més del cos central d'assignatures, hem creat una secció de música del segle XX i una escola de música antiga.»⁴⁷ Poc després, el 14 de gener de 1991, es faria una presentació pública del departament de música antiga de l'Escola Municipal de Música de Granollers.⁴⁸ A finals de 1994, quan es preparaven els tràmits per a aconseguir el reconeixement com a conservatori de grau professional, en l'informe que elaborava Carles Riera per al Ple Municipal, hi aportava arguments per a especialitzar l'Escola de Música en la formació en música antiga. Aquest projecte de creació d'un centre de música antiga especialitzat i reconegut no va arribar mai a plasmar-se de forma oficial (és a dir, quant a titulació específica), però la música antiga segueix present encara avui en el pla d'estudis del centre.

El 7 de febrer de 1995 s'aprova la creació d'una comissió per avaluar quins requisits calia complir i quins recursos requeria convertir l'Escola Municipal de Música en conservatori de grau professional. El principal repte de la comissió era l'adaptació de les infraestructures als requisits de la llei orgànica d'educació (LOGSE) aprovada el 1990. Aquest acord del Ple Municipal es prenia havent llegit un informe emès pel mateix Riera on exposava que per assolir aquest objectiu calien tres mesures: 1) habilitar els espais i els recursos materials a la normativa, ja que les infraestructures que hi havia eren insuficients per a esdevenir conservatori professional; 2) adequar la plantilla de personal a les noves necessitats, i 3) aprovar un conveni laboral per al professorat que s'adeqüi a la normativa.

Pel que fa als espais, la clau de volta era el projecte aprovat el 1986 per a la construcció d'un teatre municipal al carrer Torras i Bages, un equipament llargament reivindicat per les entitats culturals de la ciutat. El projecte preveia que el nou edifici inclogués també una escola de música i una de teatre i, per aquest motiu, el consistori apostava per esperar a acabar les obres del nou espai que permetria donar a l'escola unes infraestructures adequades per al seu reconeixement com a conservatori. Això generava no pocs dubtes a Carles Riera, ja que les obres s'havien iniciat el 1990, però aquell 1995 estaven encara molt lluny de ser acabades.⁴⁹

No seria fins l'any 2000 que el Teatre Auditori de Granollers seria inaugurat, però les dependències destinades a l'Escola de Música i Conservatori encara van haver d'esperar cinc anys més. Finalment, el curs 2005/06 va

⁴⁷ C. RIERA (1990).

⁴⁸ *El 9 Nou*, 18.1.1991, p. 17.

⁴⁹ J. M. FARNÉS (2000).

Visita a les obres del Teatre Auditori de Granollers el juliol de 1992, amb Carles Riera (el cinquè per l'esquerra). Fotografia: Pere Espauella / AMGr-Fons Ajuntament de Granollers.

començar al nou edifici complint així els requisits d'instal·lacions per tal que l'Escola de Música de Granollers esdevingués també Conservatori de Grau Mitjà. En la inauguració, Carles Riera reconeixia que el resultat final de les instal·lacions del centre era altament satisfactori i retirava els seus dubtes inicials.⁵⁰

Un altre aspecte important era aconseguir que el professorat del centre treballés amb unes condicions laborals que s'adequessin a les característiques de la feina. Després de molts anys de negociacions, es va signar un conveni laboral que va entrar en vigor el gener del 1998 i que permetia al professorat del centre gaudir de compatibilitat laboral i poder realitzar, simultàniament, tasques de docència en altres centres, concerts, xerrades o qualsevol altra activitat relacionada amb el món musical.⁵¹ Aquest aspecte era una de les principals preocupacions de Carles Riera des que havia accedit al càrrec de director, ja que la relació laboral habitual d'un ajuntament amb el personal que hi treballava no s'ajustava a les necessitats d'un centre que pretenia comptar amb docents que fossin també professionals en actiu del sector. Per exemple, calia facilitar als músics que feien classes a l'Escola de Música de Granollers la possibilitat d'absentar-se quan tenien actuacions o enregistraments, ja que un professional de la música en actiu serà sempre un millor docent. Alhora, Riera també era un gran defensor del fet que el professorat

⁵⁰ *Revista del Vallès*, 14.10.2005, p. 4.

⁵¹ A. M. PIERA (2007), p. 41.

exercís en altres centres per tal que conegués diferents realitats. Ell mateix va mantenir sempre la seva feina com a professor a l'Escola de Música de la Garriga, ja que entenia que conviure amb entorns educatius i equips diversos era enriquidor i evitava caure en un excés de rutina a uns professionals que havien de mantenir una actitud activa i creativa durant tots els anys que dediquessin al seu exercici professional.

56

I encara amb relació a la importància que donava a la tasca docent, també cal destacar que sempre va entendre el seu propi lloc de treball (la direcció d'un centre) com un complement de la tasca docent. Allò que Riera volia evitar de totes maneres era que la direcció de l'Escola de Música esdevingués una feina administrativa exercida per algú desconnectat de la realitat de les aules. Tal com recorda Josep Maria Roger, professor i sotsdirector del centre durant molts anys, Carles Riera solia dir que «els gestors han d'estar a la gestoria.»

Una altra mesura per tal d'incentivar l'activitat professional del professorat més enllà de la docència va ser, a partir de 1992, la col·lecció «Músics d'Aquí». Segons Riera, «l'Escola Municipal de Música Josep Maria Ruera de Granollers no vol ser només un centre transmissor de coneixements. Un dels seus objectius és esdevenir també un centre creador. I per aquest motiu ha començat l'edició d'una col·lecció de partitures de diversos compositors dels Països Catalans, sota el nom de Col·lecció Músics d'aquí.»⁵² En tant

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
26 (2022), 37-63

Una classe de clarinet a l'Escola Municipal de Música, 1994. Fotografia: Antonio Alcalde / Revista del Vallés.

⁵² *El 9 Nou*, 1.2.1993, p.17.

que ell mateix i altres membres de l'equip docent portaven a terme projectes musicològics, es va crear una col·lecció de publicacions, en col·laboració amb Dinsic, que promovia la publicació d'obres inèdites d'autors dels Països Catalans en edicions crítiques en cinc idiomes (català, castellà, anglès, francès i alemany) supervisades per membres del claustre de l'Escola de Música de Granollers. La primera va ser la publicació, l'any 1992, de la sardana de Josep M. Ruera *Tocs de festa*, revisada i comentada per Josep M. Roger. La col·lecció es va anar ampliant fins al 1998 amb quatre treballs més: *Divertimento per a octet de vent de Vicent Martin i Soler*, a càrrec de Carles Riera i Colin Lawson (1995); *Quemadmodum desiderat de Francesc Valls*, a càrrec de Sergi Casademunt (1995); *Obra per a piano sol de Ferran Sor*, a càrrec de Josep M. Roger (1997), i *Melangia d'Enric Morera*, a càrrec d'Antoni Perramon (1998).

Amb la mateixa mentalitat, l'Escola de Música de Granollers va donar suport a enregistraments sonors en què participaven professors del centre: *Schubert deixeble de Salieri*, amb l'Orquestra de Cambra de Granollers sota la direcció de Francesc Guillen (Dinsic, 2000); *Joaquim Serra, Trio i Cançons*, amb Marta Fiol, soprano; Santiago Juan, violí; Manuel Martínez del Fresno, violoncel, i Jordi Maso, piano (Columna Música, 2001); *Mario Castelnuovo-Tedesco, piano music*, amb Jordi Masó, piano (Naxos, 2003). La darrera publicació vinculada al projecte «Músics d'Aquí» va ser la biografia de Josep Maria Ruera escrita per la musicòloga i professora del centre Anna Maria Piera el 2000.⁵³

El setembre de 1999 en Carles Riera va fer-se visitar pel doctor Rosset de la Fundació Art i Ciència de Sabadell. El motiu de la consulta era el dolor que patia als braços després de llargues estones tocant el clarinet, fet que amenaçava la seva activitat professional. Cal tenir en compte que en aquell moment (i encara avui tot i que potser en menor grau) per a un músic professional era mal vist reconèixer que es patia dolor o problemes de salut a causa de la pràctica intensiva amb l'instrument, ja que això podia traduir-se en una reducció d'oportunitats laborals.

El tractament que va rebre de l'equip de la Fundació Ciència i Art el va fer adonar del poc coneixement que els professionals de la música tenen sobre el propi cos i de la importància de canviar-ho. En donà testimoni en el programa de televisió *Entre Línies*, en un reportatge emès per TV3 el 15 de maig del 2000.⁵⁴ Al final del reportatge, Carles Riera reflexionava sobre la importància d'incloure l'educació corporal en la formació musical, per a conscienciar les

⁵³ A. M. PIERA (2007).

⁵⁴ El reportatge es pot veure complet a Youtube: <https://www.youtube.com/watch?v=LGGel3RD4KI&feature=youtu.be>.

futures generacions de músics de la necessitat de tractar correctament el seu cos en l'exercici de la pràctica instrumental.

L'any 2007 va propiciar la signatura d'un conveni entre l'Ajuntament de Granollers i la Fundació Ciència i Art, per tal d'incloure un curs d'educació corporal per a músics dintre de la formació de l'Escola Municipal de Música. Pocs mesos després es publicava al DOGC el decret 25/2008, de 29 de gener de 2008, que afegia l'educació corporal com a assignatura optativa en l'ordenació curricular dels ensenyaments de música de grau professional.

58

La bona experiència en el curs realitzat i la nova legislació oferien l'entorn idoni per a redactar un projecte curricular complet amb la col·laboració de la Fundació Ciència i Art. Mentre que la majoria de conservatoris afegien al seu currículum unes classes d'educació corporal basades en tècnica Alexander o altres disciplines similars, el conservatori de Granollers va dissenyar un pla d'estudis molt més ampli, en què impartien classes diversos especialistes en medicina, psicologia o automassatge. L'experiència va ser molt positiva, i va ser considerada pionera a Espanya, segons un article publicat conjuntament l'any 2010 pel Dr. Jaume Rosset, Betlem Gomila i el mateix Carles Riera (tot i que ja no el va veure publicat a causa de la seva mort el novembre de 2009).⁵⁵ El projecte va seguir actiu dins de l'Escola de Música de Granollers en els anys següents i l'assignatura d'educació corporal encara es manté dins del pla d'estudis de grau professional, tot i que en els darrers anys ha patit reduccions pressupostàries.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
26 (2022), 37-63

5. Algunes iniciatives remarcables

En un article publicat per Carles Riera el 1985 al periòdic *Plaça Gran* exposava algunes idees bàsiques de la seva manera d'entendre l'educació musical. En el text explicava que «les activitats musicals de tot ordre creixen en augmentar el nivell cultural d'un país» i apostava per promoure una educació musical que pogués preparar futurs professionals de la música, com també aportar el seu gra de sorra a la construcció d'una societat més culta.⁵⁶ Pocs mesos després, en una entrevista al mateix periòdic, exposava breument algunes de les accions que està portant a terme per tal de complir l'objectiu de «fer que l'ensenyament fos el més aviat possible a nivell europeu».⁵⁷ I és que una de les seves preocupacions principals era assolir el nivell de l'educació musical d'altres països europeus amb més tradició democràtica.

---

⁵⁵ J. ROSSET; B. GOMILA; C. RIERA (2010).

⁵⁶ *Plaça Gran*, 16.5.1985, p. 5.

⁵⁷ *Plaça Gran*, 4.7.1985, p. 28.

Riera considerava que un bon sistema educatiu musical era un símptoma de salut democràtica del país i apostava per promoure aquí allò que havia vist al Regne Unit, Suïssa o Holanda. A principis dels anys 1980 aconseguir una formació internacional com la seva era poc habitual, i això representava una important diferència i un signe de modernitat molt apreciat en aquells anys que deixaven enrere la dictadura.

Carles Riera impulsaria un model d'escola de música que fos capaç de promoure tant les vocacions professionals com també alimentar l'interès per la música com a part de la vida personal de la ciutadania. Aquesta afirmació, que pot semblar molt òbvia, representa un repte important, encara avui, per a una part del professorat de música, ja que implica no tant ensenyar a tocar un instrument o entendre els mecanismes del llenguatge musical, com desenvolupar la capacitat d'escoltar, la creativitat, la imaginació o la curiositat a partir de la música. Aquesta és probablement la seva principal aportació pedagògica: alimentar la capacitat de les persones de fer-se preguntes i de voler anar més enllà.

Una de les iniciatives de Carles Riera més conegudes i consolidades a Granollers és la programació de concerts pedagògics o divulgatius. El gener de l'any 1985 es va oferir la primera actuació del cicle «Concerts per a Joves»,⁵⁸ que seria aprovat oficialment en la sessió del Patronat del 7 de febrer de 1985.⁵⁹ Aquest projecte resultava innovador, ja que creava un cicle de

Carles Riera, acompanyat de Josep Maria Roger al fortepiano, mostra un corno di bassetto al públic durant un concert educatiu, el 2005. Fotografia: Jordi Ribó / AMGr.

⁵⁸ AMGr: Fullet resum de la primera edició del cicle de «Concerts per a Joves».

⁵⁹ AMGr: Llibres d'actes del Patronat de l'Escola Municipal de Música Josep Maria Ruera

concerts mensuals gratuïts adreçats a l'alumnat de l'escola. En aquestes actuacions musicals es demanava als intèrprets que acompanyessin l'actuació de comentaris didàctics i que oferissin dues sessions: una primera sessió breu a la tarda, adreçada al públic infantil i de caràcter pedagògic, i la segona, que era pròpiament el concert, en la qual també es prioritzava la voluntat didàctica.

A partir de 1986 els «Concerts per a Joves» van passar a denominar-se els «Concerts de nou a deu», ja que aquest era l'horari en què es portaven a terme les actuacions, deixant clar així que no eren concerts de llarga durada. A part, però, es feia abans la sessió per a públic familiar a les set de la tarda. Aquest cicle ha demostrat la seva validesa mantenint-se a la cartellera musical de Granollers ininterrompudament des d'aleshores, tot i que ha experimentat algun canvi de nom: en construir-se el nou Teatre Auditori el 2005 els concerts es van començar a realitzar a la Sala Petita de l'equipament i el cicle es va anomenar «l'un? L'altre? O tots dos!», fent al·lusió a la sessió doble que s'oferia. Finalment, ja després de la mort del seu promotor i a mode d'homenatge, es va rebatejar el cicle amb el seu nom: «Cicle Carles Riera». Amb els anys els concerts segueixen garantint a Granollers una molt bona oferta de recitals de música de cambra amb intèrprets del país.

En les actes del Patronat de l'Escola de Música apareixen diverses referències a aquests concerts: l'abril de 1985 es va acordar demanar una subvenció a la Generalitat per al projecte, i el març de 1986 Carles Riera feia una valoració molt positiva del cicle, no només per l'assistència de públic, sinó també pel fet que organitzar concerts amb bons intèrprets a Granollers (en ocasions vinguts de l'estranger gràcies a les seves relacions internacionals) permetia oferir també actuacions en poblacions properes, promovent així la música pel territori comarcal. Alhora, habitualment participava en el cicle el professorat del centre, i es potenciava així un equip docent format per músics actius, un aspecte al qual Riera donava molta importància.

Una altra novetat que Carles Riera va promoure va ser la creació, l'any 1985, de l'Orquestra Juvenil, formada per alumnes del centre. Era una innovació pedagògica important, ja que la legislació que regulava els ensenyaments musicals no preveia aleshores l'existència de formacions instrumentals d'aquest tipus en els conservatoris elementals com el de Granollers. Per tant, la tasca de direcció de Riera al centre no es limitava a seguir les regles, sinó que promovia continguts i assignatures que es consideraven necessàries per a una bona oferta educativa. Això és visible no només en l'oferta d'una assignatura d'orquestra que, com ja hem dit, no tenia obligació d'oferir, sinó també en altres assignatures, com ara les classes d'audició que ell mateix impartia i en les quals treballava la seva visió de la música com a fenomen cultural ampli.

Amb els anys, els membres de l'orquestra van anar creixent i es va crear també l'Orquestra Sènior; i encara més tard, l'interès d'alguns alumnes per realitzar estudis superiors i trobar per tant un espai on tocar en grup va fer veure a Carles Riera la necessitat de crear una nova orquestra fora de l'entorn escolar que tingués personalitat jurídica pròpia. Així va néixer l'Orquestra de Cambra de Granollers (OCGr), que va oferir el primer concert el 28 de març de 1993 a l'Hotel Ciutat de Granollers.

Aquesta orquestra encara no era la formació professional que coneixem avui: els seus integrants eren joves instrumentistes de nivell avançat, als quals s'oferia la possibilitat de tocar amb altres músics en un entorn professionalitzador. L'OCGr preparava un repertori cada tres mesos i estava organitzada des d'un patronat que s'encarregava de buscar recursos per a pagar la feina del director, Francesc Guillén, i per concedir beques als instrumentistes. El mateix Carles Riera explicava quin era el plantejament inicial de l'orquestra en una entrevista un any més tard: «L'orquestra fa que tota una sèrie de gent d'aquí i de fora puguin estar en un grup preprofessional, que és una de les coses que més falta fa. Quan acaben la carrera necessiten grups que facin de pont. L'Orquestra de Cambra de Granollers és una de les orquestres que més clarament a Catalunya fan aquest servei. I la qualitat de la formació es mesura en la quantitat de gent que pot fer allò que vol fer.»⁶⁰ I també insistia en la necessitat d'emmirallar-se en Europa i de promoure l'educació a tots els nivells, amb la convicció que millorant la cultura de la població es millorava el país.

Aquesta mentalitat que va portar Riera a impulsar la creació de l'OCGr és, de fet, la mateixa que impulsaria diversos músics i pedagogs del país a crear la Jove Orquestra Nacional de Catalunya (JONC), i en aquest grup hi havia també el clarinetista granollerí. La JONC, igual que l'OCGr, va néixer l'any 1993, en el moment d'implantació de la LOGSE, que va fer veure al sector musical català la necessitat d'oferir un espai de formació pràctica als joves instrumentistes que sortien d'un sistema educatiu cada vegada més modern, però sense l'adequada experiència en formació per a orquestra.

6. Conclusió

Carles Riera era més un home d'acció que un teòric i, per tant, les seves aportacions es veuen recollides en les activitats que va portar a terme, més que no pas en articles o assaigs, als quals no va dedicar temps per recollir les seves idees. Tot i això, qui sap si no ho hauria fet si no hagués mort prematurament: la seva família conserva un recull de notes que havia anat

⁶⁰ *El 9 Nou*, 3.1.1994, p. 11.

preparant a mode d'esborrany per a un possible llibre sobre pedagogia de la música en el qual havia començat a treballar i del qual podem extreure algunes reflexions que ens donen una imatge del seu pensament. Carles Riera tenia una visió humanista de l'educació i defensava la necessitat de reduir la burocràcia de les tasques docents, prioritzant el sentit comú i la intuïció dels professionals per a adaptar-se a les necessitats, renunciant a l'excés de teorització i apostant per l'acció creativa. Reproduïm a continuació, per acabar, alguns fragments d'aquestes notes:

«L'excel·lència i l'excepcionalitat es confonen massa sovint. Per a l'excel·lència cal fer molts sacrificis, però tots som excepcionals (...). Ara, cal protegir els cadells que opten a l'excel·lència (...). Tots els que recolzen la mediocritat estan molt ben situats al capdavant d'institucions i sindicats: al capdavant a ells els ha anat molt bé.»

«El primer deure d'un pedagog és no enganyar. No tots podem excel·lir. Calen condicions, motivació, capacitat de sacrifici... i sort (...). Els centres històrics de les grans ciutats els han construït bons mestres d'obres i arquitectes. Els genis han fet «solos» que sobresurten i s'individualitzen del context. Benvingudes les obres de tots! Però no enganyar vol dir també no precipitar-se. No sabeu que content que estic de no haver-me precipitat amb alguns alumnes excelsos als quals tot semblava costar molt, especialment florir. Arnold Schönberg diu 'Per què voler ser semi-déus? Per què no, millor, ser homes complets?'"»

«Al nostre país hem tingut —i encara patim— els partidaris de l'excessiva planificació. Sovint són també els partidaris de l'excessiva reunió. La professora dels meus fills que va decidir abaixar les persianes l'únic dia que va nevar per tal d'estudiar el que tocava devia ser membre insigne del grup. La neu ja estava planificat que l'ensenyaria a principis de juny.»

I és que, com hem vist, ell mateix era un exemple d'assolir l'èxit en la seva disciplina sense seguir cap dels camins que se suposava que calia seguir. Així de clar ho deia en l'entrevista a Catalunya Música de 1993:

«El primer clarinet que em vaig posar a la boca va ser quan tenia 24 anys i això penso que és una bona cosa per a tots aquests deterministes que diuen que si els nens no comencen als tres anys a fer el que sigui i no guanyen un concurs als quatre i mig ja no faran res a la vida.»

Referències

CIRERA BERGADÀ, ASSUMPTA (2019): *Diàlegs d'art entre l'educació no formal i la formal. El cas del Laboratori de les Arts de la Fundació "La Caixa"*, tesi doctoral, Universitat de Barcelona.

DA (1978): *Obra Social. Memòria 1977*, Barcelona, Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears.

FARNÉS, JOSEP MARIA (2000): «Els espais escènics a Granollers: una panoràmica històrica». *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 1999*, p. 67-95.

LAWSON, COLIN (1979): «The Chalumeau: Independent Voice or Poor Relation?», *Early Music*, 7(3), p. 351-354.

PALOMARES MORAL, JOSÉ (2019): *Cursos Manuel de Falla 1970-2019. 50 años de enseñanzas musicales del Festival Internacional de Música y Danza de Granada*, Granada, Festival Internacional de Música y Danza de Granada.

PIERA, ANNA MARIA (2000): *Josep Maria Ruera i Pinart (1900-1988)*, Barcelona, DINSIC.

PIERA, ANNA MARIA (2007): *L'Escola Municipal de Música Josep Maria Ruera*, Coneguem Granollers núm. 16, Granollers, Ajuntament de Granollers.

PONSA, MONTSERRAT; VIDAL, AGUSTÍ (2001): «El Festival Internacional de Música de Granollers», *Ponències. Anuari del Centre d'Estudis de Granollers 2000*, p. 39-70.

RIERA, CARLES (1990): «Sobre l'esborrany d'avantprojecte de la Llei d'ensenyaments artístics» *Revista Musical Catalana*, 72, p. 33-34.

RIERA, CARLES (1992): *Sons en el temps*, Barcelona, Fundació "La Caixa".

ROSSET, JAUME; GOMILA, BETLEM; RIERA, CARLES (2010): «Evaluación de un nuevo concepto de educación corporal para las escuelas de música», *Eufonía. Didáctica de la Música*, 48, p. 60-65.